

תכנית הכשרה: ייעוץ גרונטולוגי לגיל השלישי

בשיתוף מכון באר אמונה והמרכז האקדמי שיערי מדע ומשפט

ראש התכנית: ד"ר אמירה פז

תכנית הלימודים: ארבעה סמסטרים

שעות	קורס
ידע	
24	מבוא לזקנה
24	בראות וחולי בזקנה
24	מדיניות, זכויות ושירותים לגיל השלישי
12	זקנה צעירה
24	פסיכולוגיה של הזקנה
20	בני משפחה מטפלים
24	משפט ואתיקה בזקנה
12	החיים עם דמנציה
10	תכנון פיננסי בזקנה
6	עולם הגריאטריה
6	טכנולוגיה, מדיה וזקנה
12	הכנה לגרונטולוג המתחיל
מיומנויות	
30	מיומנויות ומודלים של ניהול טיפול
24	מיומנויות הנחייה וייעוץ
24	מיומנויות גישור
12	מיומנויות לעבודה קהילתית
התנסות	
25+20	פרקטיקום בניהול טיפול: שעות שטח + ליווי בכיתה
25+14	פרקטיקום יוזמות בזקנה – שעות שטח + ליווי בכיתה
14	שעות בשטח – הכרות עם מסגרות לגיל השלישי
חוויה	
18	סיורי שטח
16	רפלקציה מקצועית
420	סה"כ שעות לתוכנית

*ייתכנו שינויים

תקציר הסילבוסים

מבוא לזיקנה

הקורס מקנה ידע רחב על היבטים שונים של הזיקנה בימינו כתופעה עולמית ובישראל. הקורס יעסוק בזיקנה בראי החברה ובעיני המזדקן, מגמות ומונחי יסוד בזיקנה, תיאוריות חברתיות של ההזדקנות, הבדלים דוריים בהזדקנות, התמודדויות של הזקן ומשפחתו בתחום החברתי, מגורים בקהילה או במוסד, גילנות, חשיבותה של זיקנה פעילה ואקטיביזם בזיקנה.

בריאות וחולי בזקנה

הקורס מבהיר את המשמעות של חולי וירידה תפקודית בזקנה ומלמד על מחלות ותסמונות שכיחות. בקורס יושם דגש על ההבדל בין זקנה נורמטיבית וזקנה פתולוגית, נורות אדומות המעידות על ירידה תפקודית וחולי, תסמונות גריאטריות וענקי הגריאטריה ודרכים לעזור למטופל ולמשפחתו להתמודד עם מצבים של ירידה תפקודית ועם חולי או משבר בריאותי זמני או מתמשך.

מדיניות, זכויות ושירותים לאוכלוסייה המבוגרת

בקורס זה יועלו בפני הסטודנטים תחילה המדיניות הרווחת בטיפול בזקן במשרדי הממשלה השונים, דרך הזכויות השונות וכלה במגוון השירותים העומדים לרשותו בקהילה, ברשות המקומית ובמגזר השלישי והפרטי. בין הנושאים שיוצגו על ידי מרצים מן השטח: משרד הרווחה, האגף לאזרחים ותיקים, ביטוח לאומי, הרשות המקומית והמחלקות לגיל השלישי, מרכזי יום, דיור מוגן ומוסדות סיעודיים, חברות סיעוד ותאגידים ומגוון שירותים בקהילה.

פסיכולוגיה של הזיקנה

הקורס מקנה היכרות רב-תחומית עם התיאוריות הפסיכולוגיות בנושא הבגרות המאוחרת והזקנה. בקורס יובאו מן הזווית הפסיכולוגית סוגיות מרכזיות הנוגעות לחוויית ההזדקנות והזקנה בחברה המודרנית, ובחברה הישראלית בפרט, תוך שימת דגש על אפשרויות הפיתוח וההעצמה בגילאי הזהב. נעמיק בסוגיות כגון: שינויים ביכולות הקוגניטיביות, פסיכולוגיה התפתחותית בבגרות ובזיקנה, איכות חיים, בדידות ומתן משמעות לחיים.

בני משפחה מטפלים

קורס זה מקנה ידע בנושא המשפחה המטפלת ושיתופי הפעולה תוך מבט על הגרעין המשפחתי והמשפחה המורחבת: זוגיות בזקנה, דור הביניים, מקומם של קרובי המשפחה מדרגה שניה וחשיבות הקשר הרב דורי. הקורס מעלה למודעות סוגיות שונות עמן מתמודדים בני המשפחה, כגון: המחויבות והאחריות לטיפול בהורים מבוגרים, קונפליקטים מתמשכים לאורך החיים והשפעתם על הטיפול, קריירה של בן זוג מטפל, חלוקת תפקידים במשפחה ודאגה למקורות תמיכה בבן המשפחה עצמו.

משפט ואתיקה בזיקנה

הקורס דן בזוויות שונות של חוק ואתיקה בזיקנה: חובת בנים להוריהם, אפוסטרופסות וחוק ההגנה על חוסים, סוגיות משפטיות ואתיות של צוותים רב מקצועיים, פטרנליזם וסוגיית ההשפעה הבלתי הוגנת, סוגיות בהסכמה לטיפול רפואי וטיפול סיעודי וסוגיות בגילנות. כמו כן נלמדים היבטים שונים של המשפט בשירות הזקנה: הגדרת הכשרות המשפטית, חוק הירושה וכתיבת צוואה, השפעה בלתי הוגנת, חוק זכויות החולה, החולה הנוטה למות, אלימות נגד חסר ישע, הזנחה עצמית וכשרות המשפטית של הנפגע.

אתיקה יהודית של ההזדקנות והזקנה: עיון במבחר סוגיות (בשיתוף "צהר עד 120")

קורס בגישה מודעת-הקשר, העוסק במפגש שבין עקרונות התרבות והמסורת היהודית לבין אתגרי הזקנה והמשפחה המטפלת. בקורס נעמיק בהבנת הזקן כדמות בעלת ערך רוחני ומוסרי; בחובת כיבוד הורים ובאתגרי המשפחה המטפלת; במעמדם של אנשים עם דמנציה ובשאלות הנוגעות לכשירות, עצמאות ואינטימיות; וכן בסוגיות אתיות של שלבי סוף החיים ובמערכת היחסים שבין מטפל למטופל. הקורס נועד לחזק את הראייה התרבותית והכשירות המקצועית של המטפל.

חיים עם דמנציה

קורס זה סוקר את חווית המטופל החי עם דמנציה, לצד חוויית בני המשפחה והמטפלים המתמודדים עם הטיפול בו. בקורס תיערך הכרות עם בעיות התנהגותיות, גישות טיפול והתערבויות המסייעות למשפחות המתמודדות עם המחלה ומשאבים בקהילה התומכים במטופל ובמשפחתו. כמו כן יזוהו סימני שחיקה של מטפלים וכלים להתמודדות ומניעה, מהן היכולות לעזור למשפחה למצוא את המשמעות, השמחה וההומור בטיפול בדמנציה.

תכנון פיננסי בזקנה

הקורס דן בהיבטים הפיננסיים של תהליך ההזדקנות החל מהשנים טרום הפרישה לגימלאות, שלבי הפרישה וקבלת כספי הקצבה ולתוך הזיקנה המאוחרת. הקורס סוקר התנהלות נכונה מול בנקים, חברות ביטוח, קרנות פנסיה ורשויות שונות כולל התייחסות לקצבאות, פטורים ומיסים. תינתן התייחסות לכלים שיש להפעיל בכל שלב וליועצים או אנשי המקצוע שהזקן או בני המשפחה יכולים להיעזר בהם.

הכנה לגרונטולוג המתחיל

קורס זה מכין את הלומדים לקראת יציאתם לשטח כעצמאיים בתחומם. הקורס סוקר את שורשי המקצוע וההתפתחות שלו, מעמד המקצוע ומיקומו אל מול מקצועות אחרים, האפשרויות העומדות בפני הגרונטולוגים עם סיום לימודיהם וכללי האתיקה המקצועית. בקורס יוקנו כלים לניהול ושיווק עצמי, חיפוש עבודה בתחום ועיסוק כעצמאי ו/או כשכיר.

ניהול טיפול

הקורס מקיף את המודלים השונים של תהליך ניהול הטיפול, תפקידו ומקומו של מנהל הטיפול בתוך המערך המטפל בזקן ומה כולל תהליך של ניהול טיפול. כלים לביצוע הערכה גריאטרית כוללת, בניית תכנית טיפול והיישום שלה בשטח. הקורס כולל גם התייחסות לעבודה עם הלקוח הזקן ובני המשפחה, בחירת התערבויות טיפוליות, חשיבות עיבוד המקרים, מקומה של הערכה מחודשת ולפתרון בעיות שכיחות.

מיומנויות גישור

הקורס מקנה למשתתפים עקרונות וכלים לניהול מצבים קונפליקטואליים עפ"י מודל הגישור. היועץ הגרונטולוגי נדרש לעיתים קרובות לסייע בפתרון מחלוקות בין הקשיש לבני משפחתו, בין הקשיש לצוותים המטפלים, בין דיירים בדיור המוגן וכד'. חלק מהמחלוקות הן שגרתיות ומאפיינות בני אדם באשר הם, אך הן מועצמות לעיתים קרובות ע"י תופעות המאפיינות קשישים (כגון חשדנות, מגבלות פיזיות ומנטליות וכו') ולכן יותר מאתגרות.

בקורס נביר את מודל הגישור על שלביו, אסטרטגיות לניהול קונפליקטים וניישים כלים ומיומנויות מרכזיות נדרשות כגון: הקשבה אקטיבית, שיקוף, מיסגור מחדש, חשיפת אינטרסים וכו'. בקורס יערכו תרגולים וסימולציות לאימון על הכלים.

מיומנויות הנחיה וייעוץ

קורס זה מקנה מושגי יסוד וכלים יישומיים בתהליכים קבוצתיים ופרטניים בהנחיה. הקניית המיומנויות תעשה באופן דינמי בשני צירים מקבילים: לימוד הכלי ותרגול מיומנויות ע"י סימולציות. הנושאים העיקריים בהם יעסוק הקורס: מושגי יסוד בקבוצה – מטרת הקבוצה, דינאמיקה, סטינג, מודלינג, וכן יצירת תקשורת בינאישית, טיפול בהתנגדויות והמודל המוטיבציוני. כמו כן יינתן דגש על: הקבוצה כמשפחה, משפחה כקבוצה, מיומנויות ההנחיה בתהליך פרטני, שאלות פתוחות, חיזוק, שיקוף, הקשבה פעילה ויצירת מרחב בטוח וסביבה מאפשרת.

חשיפה למסגרות הגיל השלישי

במהלך השנה הראשונה ללימודים כל סטודנט ייחשף למסגרת שירות לגיל השלישי כגון חברת סיעוד, מרכז יום, דיור מוגן וכד'. הסטודנט יתלווה לעובד/ים במסגרת השירות בכדי להכיר מקרוב את אוכלוסיית הגיל השלישי, את ההתמודדויות וכן את אופי העבודה ואת המענים הניתנים באותה המסגרת.

פרקטיקום בניהול טיפול

בשנה השניה ללימודים, במסגרת העבודה המעשית, כל סטודנט ילווה משפחה עם בן משפחה מזדקן ויתנסה במתן שירות של ניהול טיפול. הליווי יכלול פגישה ראשונית והערכה, בניית תכנית טיפול וליווי המשפחה בשלבים הראשוניים של הטמעת התכנית. הפרקטיקום מלווה על ידי צוות התכנית וכולל פרזנטציות בכיתה המעשירים ומלמדים את כלל הסטודנטים.

פרקטיקום יוזמות בזקנה

בשנה השניה ללימודים, כל זוג סטודנטים ייזום פרוייקט קהילתי או חברתי בתחום הזקנה. במסגרת הפרקטיקום הסטודנטים יתכננו את המיזם ויוציאו (לפחות) את שלביו הראשונים לפועל. במסגרת הלמידה תינתן הזדמנות להיוועצות והפריה הדדית כמו גם הזדמנות להציג את המיזם בפני כלל הלומדים. הפרקטיקום הינו בליווי מקצועי של צוות התכנית. עצם החשיפה לשלל המיזמים מעשיר ופותח צוהר למגוון האפשרויות הקיימות בתחום זה.

במסגרת הלימודים נצא לסיורים בשטח להכרות עם מגוון רחב של מסגרות שונות הנותנות מענה גריאטרי וגרונטולוגי לזקנים הן במוסדות והן בקהילה.